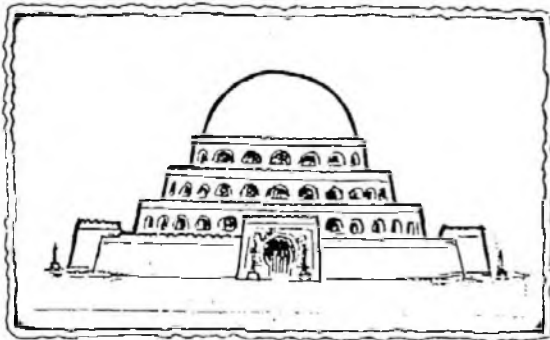

arról, mi köze van a Helene névnek az Ilion, azaz Iovig, Elona névhez.

A finnben littore = víz, léány. És ime: ha az Egét bol-torátnak, vízgölgöztornak képzeljük, avar várapalota hu-pológához hasonlítanak, amelyennek azt, vízen képelték, azaz: úszóval valamiként, kupolaként, akkor Istenünk lehet hogy népiünk miént nevezni az Eg kátrólógos forgási ténge-lében levő His-Göncöl csillagképet míg Tündérszörny Pa-lotája és Tündérbármányé Palotája néven is. Ha ez mincson pontosan fájunk fölött, hanem késsé Erakna, az a-ihor az Erakhi Sarké még huranké területén volt (amint az annak helyén már írtam, de amire itt nem térhetek ki), akkor az Egétek leg-magasabb pontját is valóban a His-Göncöl egyik csillaga,

a Sarkécsillag képette, amely helyét sohasem változtatja a ma Erakhi jelre, vízen pedig nálunk az égbolt legma-gasabb pontját jelképe, vagyis pontosan az Eg forrási kí-negyelpontján van. És láttuk hogy az Elona név kár-élet-anya értelmű is, de láttuk, hogy ugyane névnek e-nyittal ténő, mido, illano értelmű is van, volt, hogy te-hát legies, könnyű, sőt ilano értelműre is kellett legyőz, aminthogy könnyű, léles és könnyen elmúlók voltak az avar kupolagok is, valamint láttuk, hogy a stóban volt költői gondolatok ósint szemérvilágából származtak, amit más népek is örökölték ugyan de csak történelkiben és soha-sem egészen megértetten. Mindani hogy mennyire igaz, afféle minden kétrészt csak a következők is elszólathatnak (hasár-ankivül még igaz, igen sok adat sorolható föl):

A finnben ma is ilmo = levegő és égbolt, az pedig meg-személyesítve: Ilmo, a finn mythologia legistenéje, vagyis megint csak: Tündér Elona. Továbbá, a finnben ilmiö = tü-nemény, helca = fényes (innen a német hell = világos), a-mely finn szó viszont a Helena és Elona névvel azonosul. Ilmi helca = ~~ilmi helca~~ ilmi leng, inoz, helppo = könnyű, amely szavak viszont leng és lengő és lengő meg léány, társolások léán, továbbá a lebes, lileg szavainknak csak megfordított kiejtése: il, el helyett li, le. Végül még hozzátartozom: Annak helyén kijelenttem, hogy az avaroknál mely összefüggésben voltak az Örök-tu-let orzó szörleány-papnóval az aranycsengtyűk. A csengtyű lengve, ingadozva csengenek. A finnben ma is: helmi = csengtyű.

Avar várapalota. Magyar Adorján rajza

Megjelent Magyar Adorján: A csodaszarvas című 342 oldalas könyve a Magyar Adorján Baráti Kör (Budapest XI. Kende utca 11. Tel.: 185-5998) kiadásában. A könyv 200 Forintért kapható a Berecsényi kollégiumban. Magyar Adorján a magyar őskultúrára vonatkozó ismereteinek jelentős részét foglalta össze ebben a könyvében tudományos elemzések mellett széptudalmi ihletésű műveit is belefoglalva a kép teljességébe.

"Övezzétek fel elmétek derekait, mint józanok..."
(1 Pét. 1:13.)

Stirling Mihály

A STIRLINGEK ÖVE MITO-HERALDIKAI ESSZÉ

Meghajtjuk fejünket a régiek azon nemes igyekezte előtt, mellyel nemzeti címereiket a földet és eget összefogó szimbólumokkal ékítették, hogy az életben és a halálban, az utódok számára és az útköztekben a pajzs képenek élő értelme, ereje is övön és hason lélektől-lelekkig. Hányan tekintettek a fiak közül ugyanarra a címerpajzsra, és hányuk számára maradt rejtély, pusztán kép, az Ős generációkat egybekapcsolni akaró misztikus üzenete!

Bár a heraldikusok között is többen kételkednek abban - ma már -, hogy a nemesi címereket tekintve helye volna bármiféle mélyebb jelentés keresésének, mégis azt kell mondanunk - s a fennmaradt régiségek és mai érzékenységünk a létünkben rejtetten áramló valóságra ezt igazolják -, hogy a tízenkettedik, tizedik vagy még régebbi századok embere ezt a kérdést másképp látta. Mert, noha a más családoktól való megkülönböztetés szándéka sem lehetett mellékes a címeralakok megválasztásában, a lélek mélységeiből a mainál képletesebb, elevenebb nyelven beszélő formák fakadtak s kínálkoztak jelül. E korai idők embere élményeiben még közvetlenebb módon találkozott a szellemi világgal, a fizikai és nem-fizikai világ lelki képeivel, melyek a kereszténység, vagy a keresztiséget fel még nem vett világ szimbólumaiba kristályosodva virágoztak ki a lelkeben. Ez a lélek át-meg-át volt szöve a magasabbnak, szelleminek, istennek a keresésével, ugyanakkor az isteniből való részeseződés tudatával - amelynek fokozatos elvesztését ekkor már egyre inkább átélte. Ez a lelki hangulat még tovább

élt egy ideig a kereszténységben is, ez határozta meg a lovagi életet, hatotta át a társadalmi hierarchiát, ettől az eszménytől függött és erre mutatott szinte minden a középkorban.

Az ősi címerekbe is hasonló okok miatt kerültek, - ma már gyakran megfajthetetlenül - a minél egyszerűbb, annál régebb színes elemek, az arany, ezüst, fekete, kék, vörös, zöld színű élőlények, növények, fák, emberalakok, geometrikus formák, használati tárgyak, valóságos és mítikus állatok rajzolatai, a fokozatosan kialakuló címertan, a heraldika (lat. herald=hírvívő, címerhordozó) tudományának osztályai és szabályai szerint, melyek egy kezdetben reális szellemi tapasztaláson alapuló világkép nyomait őrzik, abból az időből, amikor a tapasztalás folyamán még észlelték, "látták" a világon érzékfeletti módon dolgozó lényeket, az alakítóerőket is. Ilyen lények voltak egy-egy ősnemzetiség, királyi törzs totemállatai, akik mikor már kihűnyt az érzékfeletti ösztönös "látása", még fenn-tartották egy ideig a rá való emlékezőt.

Így azt mondhatjuk, hogy egyáltalán nem volt esetleges, vagy pusztán profán célzatú, hogy egy-egy ősi címer mit ábrázolt, sőt, mint minden szimbólum megértéséhez, ezekhez is megfelelő kulcsok álltak rendelkezésre a tradicionális világban. Ma már a kulcsokhoz is kulcsra van szükségünk: a mítikus-természeti folyamatok, az érzékfelettség és minden más - igazi megértése fantáziaerőnk tudatos megelevenítését igényli.

I.

Skóciában, az Úr 1292. esztendejében Sir Alexander de Strivelyn, a Glasgowhoz közeli Cadder nagybirtok ura, címerének arany pajzsmezéjében, fekete harántövön három arany csatot viselt. Utóda volt annak a Thor Longus-nak, aki a 11. században telepedett le Skóciában, Dániából vagy Norvégiából jövet, vagy azoknak a viking főnököknek a leszármazottaként, akik már a 10.-11. századi pusztító betöréseik után Írország partvidékein, vagy az észak-angliai Northumbriában telepedtek le. A Strivelyn, másképp Stirling családok számos ága ebből az ősi cadder-i bárói házból származott, melynek első képviselői Strivelyn skót királyi város és vármegye ispánjai voltak; innen ered családnevük.¹ Mr. Nisbet, nagy heraldikai művében azt mondja, hogy "a Csatok erőt, hatalmat és lojalitást, az Uralkodónak tett katonai szolgálatokat szimbolizálnak", a harántöv vagy -pólya pedig egy katonai övet.² Azonban a Stirlingek esetében, tudván, hogy ősük Thor Longus, a Hosszú Thór, és ennek unokája Thoraldus, Stirling ispánja voltak, az, hogy a címerpajzsra egy övet szimbolizáló harántpólyán három csat került, egy mélyebb tudatosságot is sejtet a címeralak megválasztásában.

Mert e pajzs titka, bár egyetemes érvényű, itt abban a skandináv tradícióban gyökerezik, amely kétségtelenül szellemi környezete lehetett az angoldán vagy norvég ősöknek, Hosszú Thórnak és úgy tűnik még unokájának Thoraldusnak is, Cadder és az ispáni cím első birtokosának, aki még "pogány" nevet viselt az ezeregyszázas években. Nevezetesen, a három csatos öv a Stirling-címerben nem más,

mint az óészaki szellemi hagyomány nagy gyűjteményéből, az Eddá-ból³ ismert Thor isten mágikus öve, a Megingjörd, melyet így már Thor Longus is viselhetett címerében, s mint az ő neve mutatja, Thór isten pogány papjainak leszármazottja, Thór-beavatott volt.

II.

Thórr, Odin és Frigg fia, az Eddákban mint az égi tűz öre, Acsgard, az istenek honának védője, az emberek örök öre, a Kígyóölő, a Villámló, a Tetterős mellékneveken jelenik meg. Thórr lénye a föld és a tűz keveréke, száraz, meleg, erős, szilárd. Borzas, rőt szakállú és hajjú, nem magas, inkább alacsony termet, de hatalmas étvágyú és nagyívó. Robbanékony természet, szemel haragosan szikráznak, amikor lesújt ellenfeleire, óriásokra, káoszdeónomokra, vagy legfőbb ellenségére a Mítgard-kígyóra, a Jörmungard-ra. Küzd, mérkőzik fáradhatatlanul. Gyakran ábrázolták feje körül tüzes glóriával.

A gódlík, tulrok, völvák, szkaldok, vagyis papok, bölcsök, jósnók és dalmokok szellemi látásában Thórr egy volt a tűzekkel, a mennydörgéssel, a villámlással, a viharral, a meleggel. Neve kb. azt jelenti: "ordítani, bögni, dörögni". Nem kovácsisten ő, mint Hephaistos⁴, akire sokban hasonlít, mégis van egy romboló, feloldó erőt és hatalmat jelképező kalapácsa, a Míólnir, a "Morzsoló", amivel harcöl és a tavasz első napjain, hatalmas roppanások kíséretében feltöri a jeget a tavakon, folyókon, s a tavaszi viharokban mennydörgéscsikkel, villámlásokkal ad hírt magáról. A természetben ő a láthatatlan, csak hatásaiban ismert tüzes alakítóerő, annak a határnak az ura, amelyen át - az emberben és a világban egyaránt - a testetlen ősfényből "fizikai" ill. fizikailag érzékelhető hő lesz, ő maga ez a testi, vagy légtörő, meleggé vált erő, amely az emberben egy intuíciónál, felismerésből fakadó tett

A szerző rajza

végrehajtásához szükséges erőt adja, ő a tetteket tápláló tűz. Odin egy izben Thórr lakhelyét "Tethon"-nak is nevezi (Edda, Grimnismál, 4.). Ez az átmenet tehát, mint energia-felzabálás, minden halmazállapotváltásnál jelen van, így a külső természetben az évszakok, az időjárás változásainál, amikor pl. a hideget felváltja a meleg, a telet a tavasz. Ezt a folyamatot mutatja be a Trymsqva is, amikor megéneklí, hogyan szerzi vissza híres kalapácsát Thórr isten Trymtól, a jégóriástól; a leírásnak tavaszi termékenység-ritusokra utaló tartalma is van.

Thórr mintha magának a Napnak lenne "helyettese", ő a Nap földi alakja, de földmelyi tűz is: ezt példázzák alászállásai *Utgard*-ra, az alsó világba, törpék, óriások honába. Szolaris karakterén kívül határozottan van benne valami szaturnuszi és valami Marsból. Annál is inkább, mivel kecskebakok vontatta tüzes hintáján utazva nagyon emlékeztet a téli napforduló eseményére, mikor a Nap a Bak jegyében mozog tovább. E jegynek, időszaknak domináns bolygója is a Saturnus, a Mars itt van ún. exsalfációban (erőben), a Hold pedig exiltumban, száműzetésben (erővesztésben) az asztrológiai hagyomány megfigyelései szerint. És valóban: Thórr egyik kecskéje, mely a kocsit húzza, le is sántul a Hymisqvdában, ami egyértelműen szaturnuszi baleset, és a történetben egy lakomáról is szó van (v.ö. lat. saturo = jóllakat, megtölt). Az asztrális mítoszok emlékét őrzi Thórr várának, a *Belskirtir*-nek a képe is, a Valhallával együtt: mivel az istenek lakhelye égi vonatkozású, így váraik és azok számszerű adatai kozmikus időciklusokra is vonatkoznak. A Grimnismál 23. és 24. verse leírja, hogy a Valhallának 540 terme van - a Valhalla a harcosok túlvilági paradicsoma, mely az istenek honával összefügg - és "nyolcszáz hős árad ki minden ajtaján", ugyanakkor 540 terme van Thórr, "Villamló" várának is: $540 \times 800 = 432000$. Ennyi földi év alatt tesz meg a precesszió során a Tavaszpont 6000 fokot az ekliptikán, ami megfelelhet egy ősi, még átfogóbb korszakszámításnak, de nem tudni, miért éppen 540 és 800 szorzatával hozták létre a skandináv népek a 432000-es számot.⁶

Az, hogy Thórr a "határok ura", legkifejezöbben isteni öve reprezentálja, amely megsokszorozza erejét, ha fölveszi. Amellett, hogy a fent és a lent, a felső és alsó világok, az égi és a földi-földalatti közti elválasztó határt is jelképezi, az övvel való mítikus önmegerősítés értelme Thórr erejének az emberben lakozó lényege szerint az a *szolaritás*, ami a "hasban" van, vagyis a szellemi fényt és meleget testi-fizikai hová alakító *Plexus Solaris*, a Napfonat, amely fiziológiailag egy gerincoszlop előtti idegdúc. Ennek és más idegközpontoknak a létezéséről nagyon plasztikus, eleven tudást szereztek az ősi Távols-Keleten, a buddhizmus tantrikus (szanszkritül tantra = kiterjesztés) ágában, ami az ún. *csakrák* (erő-körök, világok kapui "onnan ide" és vissza), tanában nyert később kifejezést. A plexus solaris a *Manipura*-csakrájának felel meg, melynek jelentése "Gyémántváros", ami azonnal eszünkbe juttatja a skandináv harcosok, istenek túlvilági honát, vagy Thórr várát. A Manipura-

csakrát egy tíz-levelű lótusz jelképezte, a levelekbe - ennek a szintnek megfelelő meditációs utasítás-ként - a kemény és lagy D, DH, N, és T, TH, P, PH hangok szanszkrit betű-ekvivalenseit írták. Ennek a csakrának az állatszimbóluma a kecske (ld. Thórr kecskét!), címe a tűz, érzékszerve a látás, a tantrikus hagyomány szerint.⁷ A legismertebb szervérzete a testtájéknak az éhségérzet és a jóllakottság, és itt "rántja össze gyomrunkat az ijedség, a düh vagy a szerelmi vágy is".⁸ A tantrikus buddhizmusban egyik célja a योगinak, hogy éberségét az alsóbb csakrákon át felvigye a fejbe. Úgy tűnik tehát, hogy ez a "földalatti nap", a szolaris plexus, valóban Thórr lényének hordozója lehetett a régi ember szellemi látása számára, és a földrajzi vagy kulturális távolságok ellenére a régiek hasonlóképpen hozták összefüggésbe a kozmosz folyamatait az akkor még a testi mélységekből felragyogó érzékfelettlivel. Az, hogy az archaikus népek ötvösművészetében pl. az övesatonkon kifejezetter megjeljenek a napszimbólumok, eme összefüggéseket igazolja.

Thórr varázsovén a hatalmas csatot a kovácsmesterségükről híres törpék aranyból, a nap féméből készítették. Ilyen csatból három fénylik a Stirling-ek harántövén.

III.

Bár a mítoszban nincs szó arról, hogy Thórrnak csatja is lett volna, vagy válí- és nem derékszíja, mégsem kételkedhetünk abban, hogy a Stirling-címer kialakulásába belejátszott a szellemi hagyomány szimbólumainak mély ismerete.

Eszerint a három csat - hasonlóan a heraldikában ismert legtöbb hármassághoz: három korona, kulcs, csillag, toll stb. - a klasszikus három világ, *ég, föld, alvilág* (v.ö. Aesgard-Mitgard-Utgard), ill. szellem, lélek, test, vagyis *a világ teljességének a megvalósítását*, az ember háromszoros megerősítését jelenti, kapcsolódását a magasabb létszférákhoz és egyben az alsóbb világok feletti uralmát. A három csat - háromszoros összekapcsolás - az ember égi archetipusának restaurációját is kifejezi, amelynek előzménye, a szétdarabolódás, a nordikus mítoszokban Ymir ósóriásban jelenik meg, akit gyermekei, az aesir istenek feláldoznak, hogy megteremtsék a kozmoszt, az istenek, az emberek és az alsóbb szellemek, lények, törpék, óriások, szörnyek honát, centrumukban a kozmikus axist jelképező világfával, Yggdrasil-el. "Evidens - mondja René Guénon a kozmogonikus áldozat indiai megfelelőjéről, purusha feidabolásáról -, hogy ez szimbolikus leírása az egységből a multiplícitásba való átmenetnek, ami nélkül valóban nem létezhette semmi manifesztáció. Ebből viszont már az is nyilvánvaló, hogy a Purusha rekonstitúciója azzá, ami a <kezdett előtt volt>, ill. a nem-manifesztált állapotba való visszaállítására nem más, mint visszatérés a principiális egységbe."⁹ Az, hogy a vikingek embert áldoztak Thórrnak jelzi a kozmogonikus áldozatnak megfelelő rituális gyakorlatot, és Thórr papjai bizonynyal ismerték az egység benső helyreállításának régi gyakorlatát is.

A három arany csat a címerben voltaképpen

egyetlen Nap három világban, egyetlen kozmikus fényerő, amely három világban, szférában organizálja a materiális ill. immateriális megjelenés különböző szintjeit, s amely szellemi naperő egykor e világok bensőséges észlelésében, ma pedig az érzékletlenségben és a gondolkodásban források az ember számára, a teremtő erőt hordozó Logosz kétezer évvel ezelőtti testet öltése után. A keresztény szimbolika szerint Thórr - akit pl. a kontinentális szászoknak meg kellett tagadniuk a kereszttség felvételekor - a sárkányölő Szt. Györgynek vagy Szt. Mihály arkangyalnak lehet "pogány" megfeleltetése.¹⁰

Három arany csat egyetlen Nap három világban, a szellem, a lélek és a test világában. Az élet egyetlen aranyfényű világossága, amint három forrásban tör föl, a mennyben, a földön és a föld alatt, hogy az ember újra eggyé fűzze őket, megteremtve szabadságát fölfelé és uralmát lefelé. Ez az Egy; ez a három itt, e címerben, mert az Egy a kapcsolódás princípiuma, jelenlegi világunk számára a megismerés, a szeretet, és a szabadság evangéliumi idáinak felfedezési lehetősége: "Ejfény", "Szóvilág" és "Létfény" a három csat neve, melyek láthatóak - de az Egyetlen láthatatlan.

(1988)

Jegyzetek

¹ Tóth Csaba: Egy skót-normann eredetű család Magyarországon. Egyetemi Könyvtár, Bp. Családtörténeti tanulmányok gyűjteménye. 1991.

² Sir Alexander Nisbet: "A System of Heraldry". Edinburgh, 1742. part II. a heraldikában a csat tette kész lovagot is jelent, és Skóciában más családi címerben is szerepel (pl. Leslie, Seton-Stewart, Ferguson).

³ Edda, Óészaki mitológikus énekek. Európa, Bp. 1985.

⁴ Thórr neve és alakja a 11. században vált népszerűvé a germán népek között (németül: Donar, Donner). Az izlandi, norvég vikingek között több változata volt a Thórr névnek: Thorsten, Thorwald, Thorkel, Thorbjörg, Thorinn, Thorbjörn.

⁵ Thórr bizonyos fokkal hasonlít a görög Héphaistosra (hemerophaitos = "aki nappal ragyog"), aki egykor talán napisten volt, a szolaritásnak egy aspektusa, és rangvesztését bizonyíthatja, hogy a mítoszban Zeusz többször is lehajítja őt az Olymposról (a régi látás tudatalattivá válása!). Talán egy ilyen jellegű szembenállást sejez ki Odín és Thórr története a Hárbarðzöldben. Hephaistos hitvese maga Aphrodite volt, akinek volt egy varázsöve, melyet bizonyára ura készített neki. Aphrodite, a szerelem istennője északon Freyja volt, akinek vonásait később Thórr mátkája, Sif vette fel. Thórr Freyja alakjában szerzi vissza kalapácsát a jégóriástól. A görög mítoszban Héraklész kilencedik munkája Arés aranyövének megszerzése volt, amit

Hippolyte, az amazónok királynője viselt; talán emiatt azonosította Tacitus, római történetíró "Germania"-jában Thórrt Héraklészsel. (v.ö. Graves: Görög mítoszok. I-II. Európa, Bp. 1981.) Thórr isten attribútumai voltak még: a bilka, a berkenyefa, a bálna és kalapácsának a szimbóluma a szvaszlika.

⁶ A 432 000 év az indiai korszakszámításokban a legutóbbi, - ma is tartó - kor, a Kali-yuga (Sötétkor) éveinek száma, a három korábbi yuga pedig - a Kritá-, Tretá-, Dvápárá-yuga vagyis az Igazságkora, a Három áldozattűz-kora és a Kételkedés kora - ennek a számnak négy-, három-, és kétszerese volt, együtt: $10 \times 432\,000 = 4\,320\,000$ év. A káldeus-babilóni idősámítás világéve 12×10 száz (1 száz = 3600 év), azaz ugyancsak 432 000 év volt. (v.ö. Várkonyi Nándor: Az idő szívverése. Galaktika, 50. és Tóth Csaba: Az evangéliumi lábmosás. Országépítő 1991/2.)

⁷ Philip Rawson: The Art of Tantra. Oxford Univ. Press. New York, 1978.

⁸ dr. Vigh Béla: A jóga és az idegrendszer. Gondolat, Bp. 1980.

⁹ René Guénon: "Egybegyűjteni, ami szétszóródott" (Rassemblement ce qui est éparé, Etudes Traditionnelles, oct.-nov. 1946.)

¹⁰ A keresztény hagyományban is utalás történik az öv, a felővezés magasabb értelmére:

"Legyenek a ti derekaitok felővezve, és szöveteketek meggyűjtva (Lk. 12:35.)

"Álljatok hát elő, körülővezve derekatokat igazlelkűséggel (Efez. 6:14.)

Az aktus lényegére mutat mottóink (1.Pét. 1:13.)

Egy legendában is szerepel az öv, miszerint Mária, Jézus anyja, mennybevétele után visszajött a Tamás apostolnak, hogy az a test feltámadását igazolva lássa.

AZ ORSZÁGÉPÍTŐ előző számának megjelenésével egyidőben a Népszabadság (1991. augusztus 17-24.) hatrészes interjúsorozatát közölte az almásneszmélyi, a falu szétválása óta neszmélyi iskola ügyéről, amelyet a számunkban bemutatunk.

*

A KÖS KÁROLY EGYESÜLÉS VÁNDORISKOLÁJÁRA a kuratórium a szeptember 7-1 bemutatkozás és a pályaművek alapján az alábbi építészeket vette fel: Halas Iván, Holcz János, Kovács Gábor, Litkei Tamás, Popovics Mónika.

Bemutatásukra később visszatérünk. A kuratórium terve szerint 4-5 építész felvételére évenként fog sor kerülni. Valamennyi vándoriskolás részvételével negyedévenként közös összejövetelre kerül sor a gálofal találkozó keretében.

*

TÖRÖK FLÁSZLÓ, a kalotaszegi Kalotaszeg c. lap főszerkesztője (ld. az Országépítő 1991/1. számát) elhozta lapjának idei számát, melyek nagy nehézségek közepette, mégis folyamatosan megjelentek. Állandó rovatul közül itt említésre kívánkozik az egyes kalotaszegi falvak történetének, jelentősebb kalotaszegi műemlékeinek az ismertetése, ma is élő népszokások és disztómotívumok bemutatása.